

УДК [33.012.324:608.5]-044.922

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ КОРПОРАЦІЇ

Корнух О.В. к. е. н., доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку, ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Корнух О.В. Класифікація видів трансформації інтелектуальної власності корпорації.

У статті проведено аналіз статистичних даних, який показав що в Україні дуже низький рівень винахідницької активності у промисловому секторі економіки, а динаміка його є негативною. Доведено, що інтелектуальна власність є одним із основних індикаторів інноваційного розвитку у світовій практиці, якісним показником втілених інновацій як на макро- так і на мікрорівні та важливим об'єктом оцінки і управління в діяльності суб'єкта господарювання будь-якого рівня. Обґрунтовано нагальну потребу трансформації інтелектуальної власності в корпорації, в основу стратегії якої покладено інноваційний шлях розвитку. Окреслено проблему трансформації інтелектуальної власності в двох аспектах: недостатня усвідомленість власниками та вищим менеджментом корпорації ролі і впливу інтелектуальної власності на рівень інноваційного розвитку підприємства та неспроможність існуючого механізму функціонування інтелектуальної власності корпорації відповідати новим вимогам інноваційної економіки. Визначено основні цілі трансформації інтелектуальної власності на макро та макрорівнях. Одними із ключових цілей трансформації інтелектуальної власності корпорації є забезпечення: відповідного рівня конкурентності, зростання капіталізації бізнесу, підвищення економічних результатів, прогресивного інноваційного розвитку, відповідного рівня фінансово-економічної безпеки, інвестиційної привабливості та ефективного формування і розвитку бренду. Розроблено класифікацію інтелектуальної власності корпорації (згруповано за певними ознаками види трансформації інтелектуальної власності корпорації та надано їм характеристику) для більш обґрунтованого й системного здійснення процесу трансформації інтелектуальної власності корпорації.

Kornukh O. Classification of corporation intellectual property transformation.

The article analyzes statistical data, which has shown that there is a very low level of inventive activity in the industrial sector, and its dynamics is negative in Ukraine. Intellectual property is proved to be one of the main indicators of innovation development in the world, the quality measure of implemented innovations on macro and micro levels and important object of evaluation and management of company activity of any level. The urgent need for transformation of corporation intellectual property is grounded. The basis of the strategy is innovation way of development. The problem of intellectual property transformation in two aspects is outlined: lack of awareness of owners and supreme authority of the role and impact of intellectual property on company innovative development level and inability of operating mechanism of company intellectual property to meet the new requirements of innovative economy. The main objectives of intellectual property transformation on macro and macro levels are determined. One of the main objectives of corporation intellectual property transformation is to provide: an appropriate competitive level, the growth of business capitalization, economic performance improvement, progressive innovative development, the appropriate level of financial and economic security, investment attractiveness and efficient brand formation and development. Classification of corporation intellectual property is developed (types corporation intellectual property

transformation are grouped according to certain characteristics) for more relevant and system implementation of the process of corporation intellectual property transformation.

Корнух О.В. Классификация видов трансформации интеллектуальной собственности корпорации.

В статье проведен анализ статистических данных, который показал, что в Украине очень низкий уровень изобретательской активности в промышленном секторе экономики, а динамика его является отрицательной. Доказано, что интеллектуальная собственность является одним из основных индикаторов инновационного развития в мировой практике, качественным показателем реализованных инноваций как на макро- так и на микроуровне и важным объектом оценки и управления в деятельности предприятия любого уровня. Обоснованно насущную необходимость трансформации интеллектуальной собственности в корпорации, в основе стратегии которой лежит инновационный путь развития. Сфокусирована проблема трансформации интеллектуальной собственности в двух аспектах: недостаточная осознанность собственниками и высшим менеджментом корпорации роли и влияния интеллектуальной собственности на уровень инновационного развития предприятия и неспособность существующего механизма функционирования интеллектуальной собственности корпорации отвечать новым требованиям инновационной экономики. Определены основные цели трансформации интеллектуальной собственности на макро- и микроуровне. Одними из ключевых целей трансформации интеллектуальной собственности корпорации является обеспечение: соответствующего уровня конкуренции, роста капитализации бизнеса, повышения экономических результатов, прогрессивного инновационного развития, соответствующего уровня финансово-экономической безопасности, инвестиционной привлекательности и эффективного формирования и развития бренда. Разработана классификация интеллектуальной собственности корпорации (сгруппированы по определенным признакам виды трансформации интеллектуальной собственности корпорации, которым дана характеристика) для более обоснованного и системного осуществления процесса трансформации интеллектуальной собственности корпорации.

Постановка проблеми. На сучасному етапі трансформації економічних систем, викликаних процесами глобалізації, наслідками неолібералізації, посиленням конкурентної боротьби тільки інноваційний шлях розвитку економіки може забезпечити конкурентоспроможність і фінансово-економічну безпеку як Україні в цілому, так і кожному суб'єкту господарювання зокрема. Трансформаційні процеси пов'язані, насамперед, зі зміною домінуючого фактора виробництва, яким стають знання та інновації. Одним із основних індикаторів інноваційного розвитку у світовій практиці (Глобальний інноваційний індекс) є показник рівня інтелектуальної власності. В той же час інтелектуальна власність є якісним показником втілених інновацій як на макро так і на мікрорівнях.

Суттєва проблема, на сьогодні, постає в усвідомленні власниками та вищим менеджментом підприємств різних галузей підприємництва ролі і впливу інтелектуальної власності на рівень їх інноваційного розвитку. Але інша, не менш важлива, проблема - це неспроможність існуючого механізму функціонування інтелектуальної власності підприємства відповідати новим вимогам інноваційної економіки та забезпечити прогресивний рівень його розвитку. Тому, трансформація інтелектуальної власності на підприємстві є об'єктивним економічним явищем, яке викликане низкою об'єктивних та суб'єктивних чинників.

Яким буде процес трансформації інтелектуальної власності на підприємстві - керованим чи хаотичним, залежить від вирішального фактору - переходу на інноваційний шлях розвитку, що і буде «запуском» трансформаційних процесів на підприємстві. Це потребує суттєвого переформатування ролі та впливу визначальних факторів виробництва

на ефективність підприємства, які в свою чергу, теж підпадають під процеси трансформації. Отже, інтелектуальна власність, як і інші об'єкти, підпадає під процеси трансформації.

Для забезпечення ефективного процесу трансформації інтелектуальної власності, першочерговими важливими задачами для менеджменту підприємства є визначення основних цілей її трансформації та групування трансформаційних процесів за певними ознаками.

На сьогодні, корпоративні відносини, що функціонують в межах акціонерного сектору, створюють потужний економіко-інноваційний потенціал. Корпорації є важливою рушійною силою інноваційних перетворень, тому дане дослідження орієнтоване саме на них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці, що присвячені дослідженню інтелектуальної власності з економічних позицій в науковій літературі почали з'являтися віднедавна поряд із зростаючою проблематикою щодо інноваційного розвитку всіх суб'єктів господарювання. Тому, на сьогодні, не так багато вчених, які приділили увагу питанням трансформації інтелектуальної власності: В.Д. Базилевич [1], Ю.Л. Борко [2], О.Б. Бутнік-Сіверський [3], К.Г. Перелигін [4] та ін.

Не вирішені раніше питання, що є частиною загальної проблеми. Незважаючи на наявність наукових робіт присвячених трансформації інтелектуальної власності, можна констатувати, що на сьогодні відсутні напрацювання в напрямку визначення класифікаційних ознак трансформації інтелектуальної власності. В той же час трансформація як ємне і багатоаспектне явище, потребує певної деталізації і класифікації для кращого розуміння його сутності, і на цій основі розробки практичного механізму реалізації відповідного трансформаційного процесу. Класифікація трансформації інтелектуальної власності базується на визначенні ключових ознак й характеристики, встановленні закономірних й логічних зв'язків між ними, визначенні їх місця і ролі в процесі трансформації інтелектуальної власності. Мета такої трансформації - забезпечити ефективне здійснення необхідного процесу трансформації. Наприклад, розробка класифікації видів трансформаційних процесів в корпорації дозволить, в принципі, зробити більш предметним процес планування, і тим самим удосконалити в цілому такий важливий процес в її діяльності.

Мета статті. На підставі комплексного підходу визначити основні цілі трансформації інтелектуальної власності в корпорації та розробити класифікацію її видів.

Результати дослідження. Аналіз статистичних даних показав, що інноваційний розвиток корпорацій, і у т. ч. розвиток інтелектуальної власності, на сьогодні характеризується динамікою зниження випуску інноваційної продукції, зменшенням загальної кількості винаходів, які застосовуються у виробничому процесі, скороченням кількості винахідників, зниженням якості об'єктів інтелектуальної власності тощо.

Особливу тривогу викликає низький рівень винахідницької активності в промисловості України. Так, за статистичними даними у 2014 році промисловими підприємствами подано лише 265 заявок на винаходи та корисні моделі, що майже на 28 % менше ніж у попередньому році. Їх частка в загальній кількості поданих заявок у 2014 році складає 3,6%. В той же час, найбільш активними серед заявників - юридичних осіб традиційно були організації, які працюють у галузях «Наука» і «Освіта». Протягом 2014 року ними подано близько 6,5 тис. заявок на винаходи і корисні моделі, що складає майже 90 % від загальної кількості поданих. За процедурою РСТ (міжнародний аспект) від національних заявників надійшло у 2013 році 3 заявки, у 2014 році – жодної. В цей же період від іноземних заявників у 2013 році – 2,2 тис. заявок на винаходи, а у 2014 році – 2,1 тис. Лідерами в поданні заявок на винаходи у 2014 році серед іноземних країн були заявники із США, Німеччини, Швейцарії, Франції, Японії, Великої Британії та Нідерландів[5].

Проведений аналіз статистичних даних свідчить, що в Україні дуже низький рівень винахідницької активності у промисловому секторі економіки, а динаміка його є

негативною. Насторожує той факт, що українські підприємства не виходять на світовий ринок із продукцією, забезпеченою правами інтелектуальної власності, отже має місце відсутність необхідних макрореформ і недостатнє усвідомлення на мікрорівні загальних процесів щодо змін в домінуючому факторі виробництва - людському факторі і його основних похідних: знаннях, інтелекті та інноваціях.

За підрахунками НАНУ, в Україні при оцінюванні вартості підприємств інтелектуальна власність враховується лише в розмірі 1 %, в той час, як у країнах Європейського союзу цей показник сягає 50 – 85 % [6]. В цьому полягає ключовий резерв інноваційності та конкурентності підприємств і країни в цілому.

Досвід розвинених країн свідчить, що ключовим і якісним чинником інноваційного розвитку є інтелектуальна власність. Інтелектуальна власність, як і інші об'єкти й явища в суспільному виробництві, потрапляє під різного виду процеси трансформації. В той же час, інтелектуальна власність є важливим об'єктом оцінки і управління в діяльності суб'єкта господарювання будь-якого рівня.

Тому, вкрай важливо для здійснення керованого процесу трансформації інтелектуальної власності визначити її цілі (рис. 1).

Рисунок 1 – Основні цілі трансформації інтелектуальної власності інтелектуальної власності

Інтелектуальна власність є об'єктивною умовою функціонування інноваційної економіки і постійно знаходиться в процесі своєї трансформації. Через обґрунтовано

визначені цілі і класифікацію процесів трансформації в корпораціях суттєво підвищуються рівень ефективності їх реалізації і управління ними.

Визначені цілі трансформації інтелектуальної власності дозволяють більш глибоко досліджувати даний процес на різних рівнях господарювання і розробити, враховуючи класифікаційний аспект, обґрунтовану систему управління інтелектуальною власністю в корпорації. Певний варіант видів трансформаційних процесів, як суттєвого цільового і специфічного чинника планування і управління інтелектуальною власністю в корпорації, наведений нами в таблиці 1.

Таблиця 1 – Класифікація видів трансформації інтелектуальної власності корпорації

КЛАСИФІКАЦІЙНА ОЗНАКА	ВИД ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (ТІВ)
За цільовим призначенням	ТІВ під конкурентність ТІВ під капіталізацію бізнесу ТІВ під економічні результати ТІВ під інвестиційну привабливість ТІВ для забезпечення відповідного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства ТІВ під формування та розвиток бренду
За метою використання	ТІВ для власного використання ТІВ для зовнішнього використання
За сферою охоплення	ТІВ у виробничій сфері ТІВ в економічній сфері ТІВ у техніко-технологічній сфері ТІВ в організаційній сфері
За обсягом охоплення	Комплексна ТІВ Локальна ТІВ Елементна ТІВ
За рівнем керованості процесу	Керована ТІВ Не керована ТІВ
За рівнем врахування процесу трансформації в стратегії управління ІВ	ТІВ, що врахована в стратегії економіко-інноваційного розвитку ТІВ, що не врахована в стратегії економіко-інноваційного розвитку
За рівнем інноваційності	ТІВ в напрямку забезпечення високого рівня інноваційності ТІВ в напрямку забезпечення середнього рівня інноваційності ТІВ в напрямку забезпечення низького рівня інноваційності
За рівнем комерціалізації	ТІВ з високим рівнем комерціалізації ТІВ з середнім рівнем комерціалізації ТІВ з низьким рівнем комерціалізації
За економічною ознакою	Високоприбуткова ТІВ Середньоприбуткова ТІВ Низькоприбуткова ТІВ
За структурою капіталу	ТІВ у складі необоротного капіталу ТІВ у складі оборотного капіталу
За рівнем результату	Позитивний результат ТІВ Негативний результат ТІВ

Ознака за рівнем керованості процесу трансформації інтелектуальної власності показує два можливих напрямки її здійснення: керований, тобто усвідомлений плановий, організований, мотивований та контрольований, результати якого можна прогнозувати; не керований - такий процес буде хаотичним, результати якого прогнозувати неможливо.

Рівень керованості процесу трансформації передбачає, що трансформація інтелектуальної власності є елементом стратегії управління інтелектуальною власністю корпорації та врахована в стратегії її економіко-інноваційного розвитку. В такому випадку сам процес трансформації інтелектуальної власності відіграє визначальну роль і вплив на економічний та інноваційний розвиток корпорації. І, навпаки, коли трансформація інтелектуальної власності не врахована в стратегії економіко-інноваційного розвитку - тоді роль і вплив такого процесу недооцінені, що, в кінцевому підсумку, може позбавити компанію потенційної можливості забезпечити певні конкурентні позиції на ринку.

На сьогодні інтелектуальна власність є інструментом оцінювання рівня інноваційного розвитку як на макrorівні, так і на мікрорівні. Міжнародні статистичні джерела свідчать, що країни, які перейшли на інноваційний шлях розвитку мають найвищі рейтинги за економічними показниками. Серед цих показників ключове місце займають показники інтелектуальної власності [7,8]. Тому, цілком очевидна направленість процесу трансформації інтелектуальної власності - інноваційна, так би мовити «інноваційний вектор трансформації інтелектуальної власності»: трансформація інтелектуальної власності в напрямку забезпечення високого, середнього або низького рівня інноваційності. Такий рівень інноваційності визначається корпорацією в залежності від рівня і якісно-економічних можливостей певного виду інтелектуальної власності, тобто трансформація інтелектуальної власності в залежності від поставлених завдань і якості її реалізації виступає специфічним інструментом досягнення стратегічних цілей корпорації.

За рівнем комерціалізації трансформацію інтелектуальної власності можна оцінити наступним чином: з високим, середнім та низьким рівнем комерціалізації. В цьому аспекті розуміємо наступне. Процес трансформації інтелектуальної власності складний, динамічний, багатофакторний і, що найголовніше - новий. Корпорації, які першими усвідомили його важливість, запровадили його і тим самим забезпечили додатковий кінцевий результат. Комерціалізація інтелектуальної власності неможлива без потужного методологічного інструментарію, а його можуть утворити і ввести в дію тільки спеціальна група висоякісних працівників, тобто інноваторів. В цьому аспекті комерціалізації можуть підлягати: методологічний, методичний інструментарій трансформації інтелектуальної власності; різного роду консалтингові послуги команди інноваторів по трансформації інтелектуальної власності на інших підприємствах - від надання консультаційних послуг до здійснення всього процесу.

Одна із важливих і ключових ознак трансформації - це економічна, оскільки кінцевий результат у вигляді прибутку є основною метою здійснення будь-якої підприємницької діяльності, що задовольняє інтереси власників бізнесу. Трансформація інтелектуальної власності за рівнем прибутковості є одним із індикаторів позитивного результату здійснення процесу трансформації, тому вкрай важливо оцінювати її на всіх етапах такого процесу: до початку (передтрансформаційний період) - для визначення потенційного рівня прибутковості; на початку (період започаткування) - для визначення прогнозованого рівня прибутковості, передбачає наявність різних варіантів прогнозів та встановлення планових показників; на протязі всього процесу (життєвий цикл трансформації інтелектуальної власності) - для моніторингу рівня прибутковості, передбачає внесення відповідних та вчасних коректив у методологію трансформації (з урахуванням зміни зовнішніх та внутрішніх чинників); після закінчення процесу трансформації - для комплексної його оцінки. В цілому, за економічною ознакою трансформація інтелектуальної власності може бути високоприбуткова, середньоприбуткова та низькоприбуткова.

За кінцевим результатом трансформація інтелектуальної власності може бути як позитивною так і негативною. Це обумовлено всіма ознаками наведеної класифікації трансформації інтелектуальної власності.

Висновки. Розглянуті в роботі теоретико-методологічні положення та практичні рекомендації щодо визначення цілей та класифікації трансформації інтелектуальної власності в корпорації дозволять більш обґрунтовано і системно підійти до розробки організаційно-економічного механізму процесу трансформації інтелектуальної власності і в цілому управління нею в загальній системі менеджменту корпорації.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: Підручник / В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
2. Борко Ю.Л. Фінансовий механізм управління інтелектуальною власністю: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 [Електронний ресурс] / Ю.Л. Борко; Донец. нац. ун-т. — Донецьк, 2008. — 21 с. — укр.
3. Бутнік-Сіверський О.Б. Інноваційний дохід підприємства від використання інтелектуальної власності // Ефективна економіка. – Київ. – 2012. – № 11. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1048&p=1>
4. Перельгин К.Г. Институты и механизмы социально-экономической трансформации объектов интеллектуальной собственности в капитал: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.01 / К.Г. Перельгин ; Гос. ун-т-учебно-научно-производственный комплекс. — Орел., 2012. — 24 с. — рус.
5. Промислова власність у цифрах, Київ, 2015, режим доступа: http://sips.gov.ua/i_upload/file/promvlasnist-2014.pdf
6. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів : монографія : у 2 ч. - Ч. 1 / за ред. В.М. Гейця, А.А. Мазаракі. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. - 389 с.
7. The global innovation index 2014 The Human Factor in Innovation, available at: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/economics/gii/gii_2014.pdf
8. The Global Innovation Index 2015 Effective Innovation Policies for Development, available at: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_gii_2015.pdf

Ключові слова: інноваційний розвиток, корпорація, інтелектуальна власність, трансформації інтелектуальної власності, класифікація трансформації інтелектуальної власності

Ключевые слова: инновационное развитие, корпорация, интеллектуальная собственность, трансформации интеллектуальной собственности, классификация трансформации интеллектуальной собственности

Keywords: innovative development corporation, intellectual property, intellectual property transformation, classification of corporation intellectual property transformation